

Introductie KOPP|KOAP

KOPP-team

Annelies.Noels@familieplatform.be

Katleen.Hoing@familieplatform.be

**Bijzondere aandacht
voor het 'kind van'**

**Zorgorganisaties inspireren
en stimuleren
tot het realiseren
van een familiebeleid**

**Kwaliteitsbewaking en
beleidsbeïnvloeding**

**Verenigen en versterken
van familieorganisaties
en hun leden**

**FAMILIEREFLEX
EN
TRIALOOG**

Lidorganisaties

PSYCHOS
EET.BE

ConTempo

Huntington Liga vzw

ZELFHULPGROEP NOAH
Ouders van drugsverslaafde kinderen

ICHTHYOSIS vzw asbl

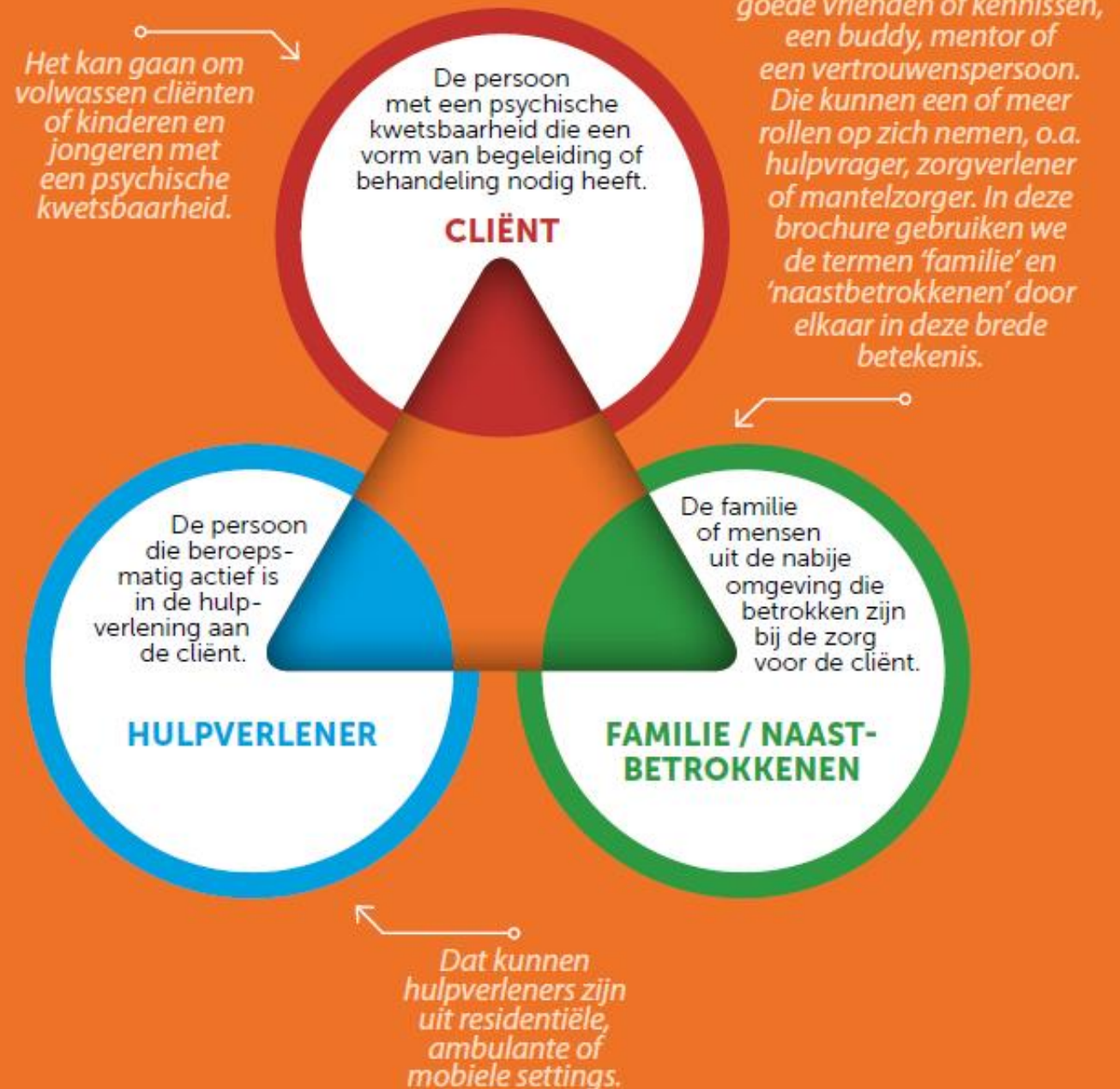
België / Belgique

Vlaamse Vereniging voor
Ouders van Couveusekinderen

Trialoog

Een greep uit onze projecten

Meting familietevredenheid

Project familiebuddy

MDR Betrekken van naasten: Familiereflect

Project familievertrouwenspersoon

Inzet familie – ervaringsdeskundigheid

Onderzoek noden van familie na kankerdiagnose

Stuurgroep Kindreflect

...

KOPP binnen Familieplatform een greep uit onze projecten

Programma

01

Introductie
Belang van aandacht
Impact
Veerkracht

02

Materiaal
Brochures
Boek
Koffer: Met Kriebel op reis

KOPP|KOAP

Aan de slag

De letterwoorden

Kinderen met een ouder
met een psychische problematiek

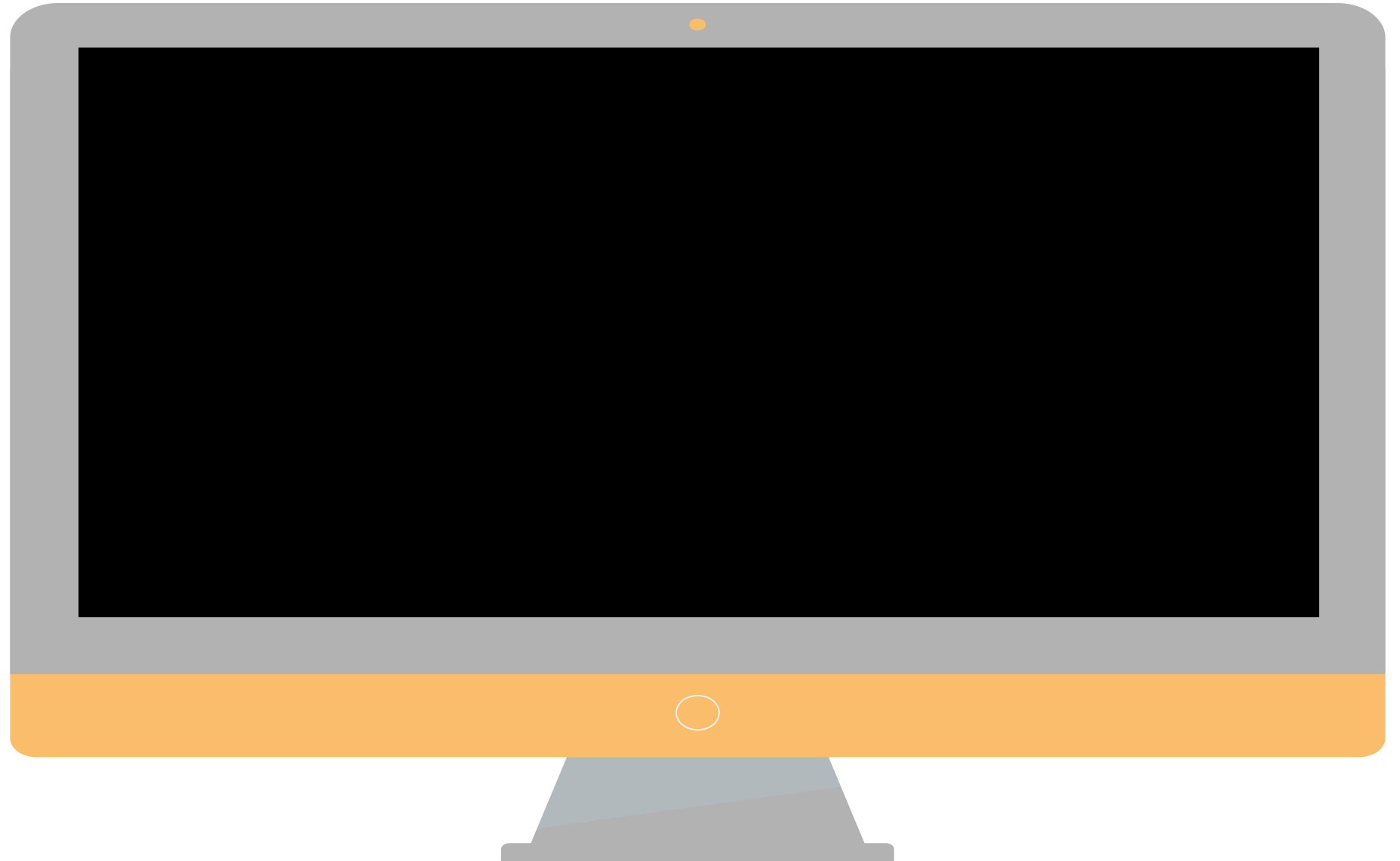
KOPP

Kinderen met een ouder
met een afhankelijkheidsproblematiek

KOAP

Marble sound: Ship in the sand

Onzichtbare kinderen

KOPP|KOAP prevalentie

Ouders

48%
171.558
Heeft
kinderen

Aantal ouders onder de groep mensen
met psychische problemen afgelopen jaar

Kids

240.182
KOPP

+

106.648
KOAP

=

346.830
KOPP/KOAP

Aantal KOPP + aantal KOAP kinderen (op jaarbasis)

Impact op het kind

Gevoelens van schaamte
Gevoelens van schuld
Niet naar buiten komen met hun verhaal
Eigen noden opzij schuiven
Veel (zorg)taken op zich nemen /
parentificatie
Zich alleen voelen
Weinig info krijgen

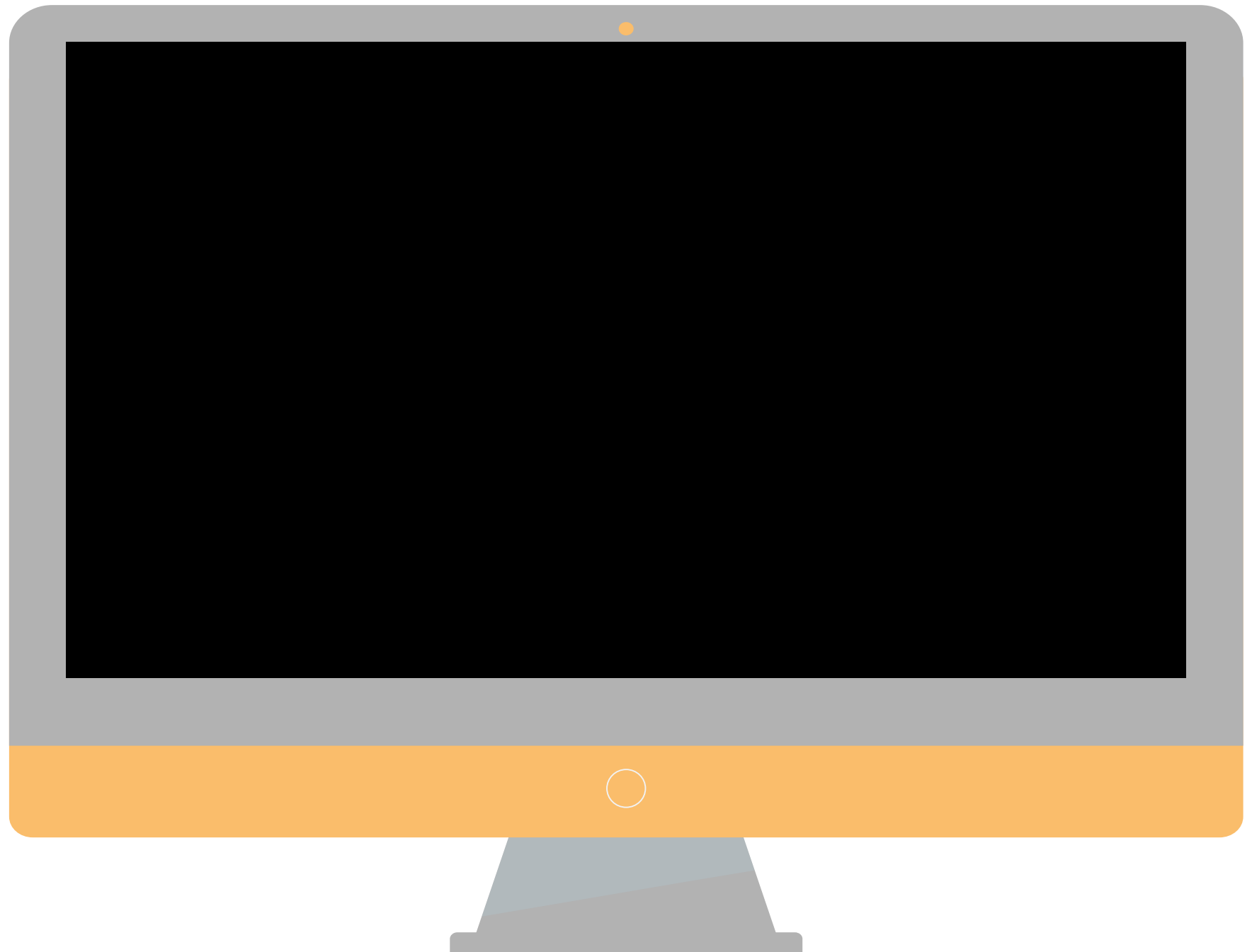
Uitdagingen

Sterk empathisch en zorgend vermogen
Flexibiliteit
Goed kunnen omgaan met crisissituaties
Sterke intuïtie
Maturiteit
Onafhankelijkheid
Doorzettingsvermogen

Kwaliteiten

Femke

Parentificatie

= als jeugdige de rol van ouder opnemen met de bijhorende taken en verantwoordelijkheden

Constructief

Mooi dat een kind voor zijn ouder kan zorgen.

Toch iets betekenen in de moeilijke situatie thuis.

Opletten om deze rol zomaar weg te nemen van het kind.

Destructief

Wanneer het kind komt vast te zitten in deze zorgende rol kan dit in de weg komen te zitten van zijn eigen ontwikkeling en noden.

Belangrijk: erkenning, taken passend bij de leeftijd, voldoende ruimte voor eigen ontwikkeling

KOPP in de levensloop

- KOPP-effecten langdurig
- Wisselend op de voorgrond
- Elke levensfase aandacht
- Overgangsmomenten

Belang van aandacht

=> 2/3 veerkracht!

1/3

KOPP

loopt een verhoogd
risico op het
ontwikkelen van een
psychische
problematiek

1/3

KOPP

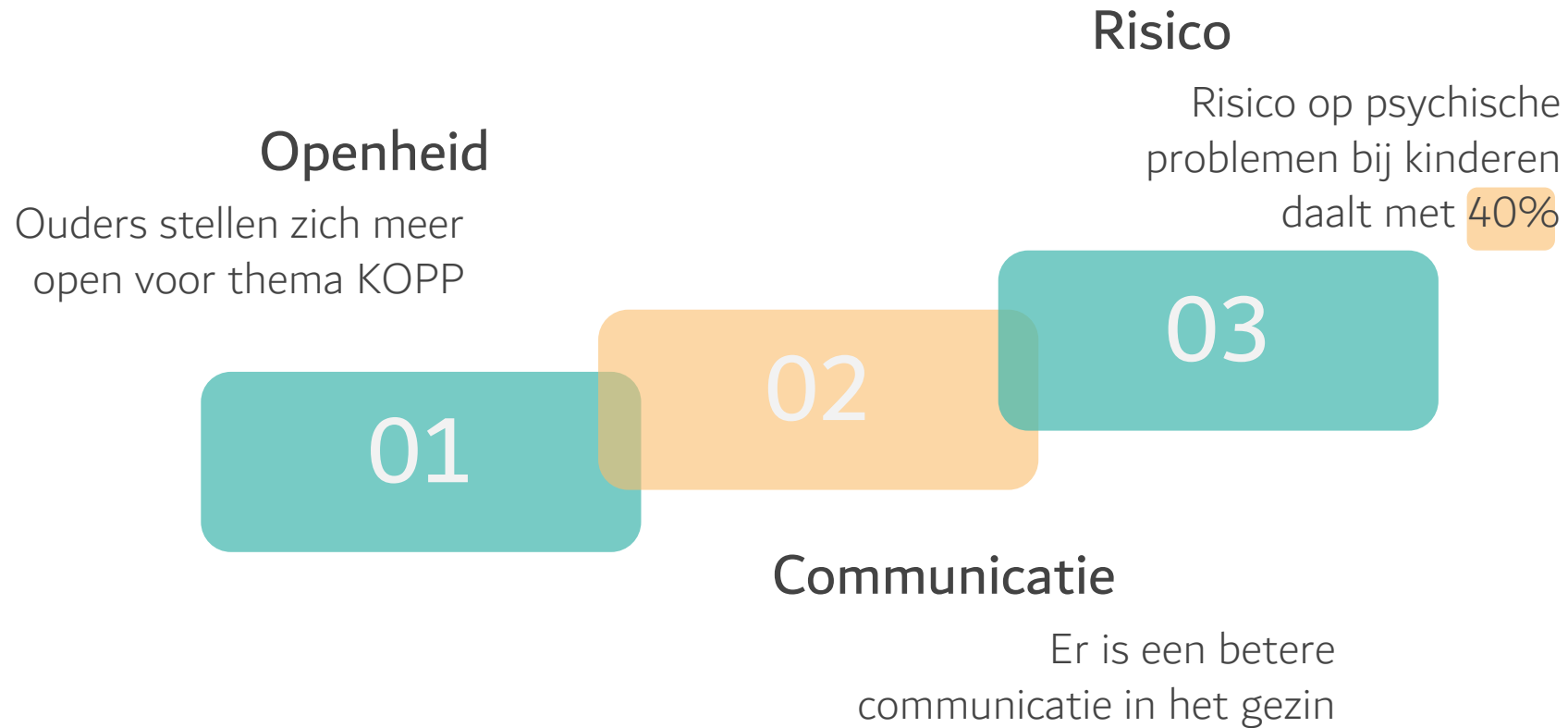
krijgt problemen op
allerhande
levensdomeinen
van voorbijgaande aard

1/3

KOPP

draagt weinig tot geen
gevolgen met zich mee

Effect van preventie

(Pieters, de Decker, Vanhauwere, Vansteelandt & Danckaerts, 2009; Van den Ende, Korevaar & Oosterbaan, 2012)

4 sleutels voor veerkracht

Informatie

Ruimte voor
gevoelens

Vertrouwens-
persoon &
Steun

Kind kunnen
zijn

Programma

01

Introductie
Belang van aandacht
Impact
Veerkracht

02

Materiaal
Brochures
Boek
Koffer: Met Kriebel op reis

Quotes

Tine

"Ik ben er niet zo bij met m'n hoofd en merk dat ik mijn kinderen niet alle aandacht kan geven die ik wil. Ik weet dat ze dit lastig vinden en misschien wel teleurgesteld zijn in mij."

Jef

"Mijn dochter begrijpt niet goed wat er met mij aan de hand is. Ik probeer het haar uit te leggen, maar ik mis de juiste woorden."

Tiffany

"Mijn zoon zit thuis bijna altijd op zijn kamer en heeft niet zoveel zin in contact met mij. Ik begrijp het wel, ik ben ook niet altijd de gezelligste thuis. Toch voel ik me er rot over."

Aan de slag – Hoe?

Kindvriendelijk handelen
Informatie voor het kind
Lotgenotencontact
Gesprekken met het kind

Oudervriendelijk handelen
Ouderschap bespreekbaar maken
Praktische ondersteuning
Ouder bijstaan in interactie met kind

Aan de slag

Elke hulpverlener kan een verschil maken!

Aan de slag met het kind

Aan de slag met de ouder

Belang van bespreekbaar maken

01

Hefboom

voor herstel:
relationeel
en
individueel

02

Ouders

vaak vragende partij
maar
spreken dit
niet uit

03

Verbinding

met lijden van de ouder
brengt
openheid
en mildheid

Inspiratie: KOPP-preventiegesprek

- Bied dit **standaard** aan bij elke kwetsbare ouder
- Liefst bij het begin van de begeleiding. Benoem al bij intake.
- 1 afgebakend gesprek met vaste structuur
- Individueel of in groep
- Nadien geregeld op terugkomen in de gewone gesprekken.

Structuur KOPP-preventiegesprek

1. Introductie

Toelichten wat de ouder van dit gesprek mag verwachten.
Erkenning geven voor deelname.

2. Veerkrachthelpers

Alle vier de veerkrachthelpers toelichten en exploreren bij dit gezin.

3. Afronding

Informerend hoe de ouder het gesprek ervaren heeft.
Veerkrachtfolder meegeven.
Aanmoedigen om thema verder mee te nemen in gesprekken

Inspiratie: Materiaal

Onze website:

<https://familieplatform.be>

Onderdeel KOPP op onze website:

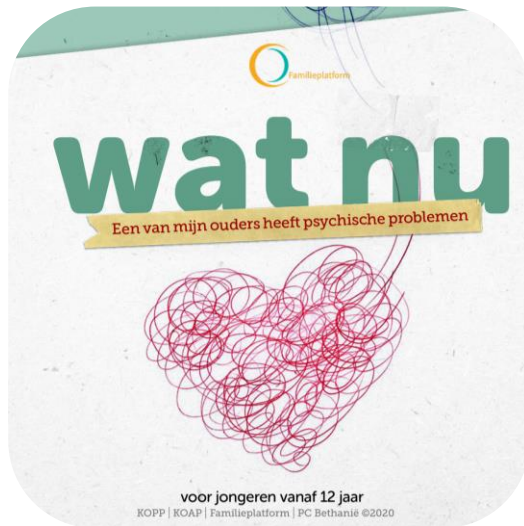
<https://familieplatform.be/kopp-koap>

Onze gratis online brochures

<https://familieplatform.be/gratis-downloads/>

<https://familieplatform.be/koppkoapdigitaal/>

Verzameling online filmpjes, websites... over en voor KOPP

Materiaal

versterk de *veerkracht* van je kind

4
sleutels

Geef je kind de ruimte om *eigen gevoelens* te uiten

2
sleutel

- + Aandacht voor de beleving van je kind: angstig, boos, verdrietig, schuldig, ...
- + Je kind de gelegenheid geven om te vertellen hoe het met hem/haar gaat.
- + Je kind de kans geven om vragen te stellen over je psychische problemen.

Geef je kind voldoende kansen om *kind* te kunnen zijn

4
sleutel

- + Stimuleren van kindgerichte activiteiten: hobby's, spelen met vriend(inn)en, voldoende vrijetijdsactiviteiten bij voorkeur buitenhuis, ...
- + Bewaken dat je kind niet teveel de zorgende rol voor je opneemt.
- + Op tijd en stond je kind erkenning geven door de extra taken die hij/zij op zich neemt.

Kopp op stelten

Hoe ondersteun je Kinderen van
Ouders met Psychische Problemen?

OWL PRESS

Kopp op stelten

Hoe ondersteun je Kinderen van
Ouders met Psychische Problemen?

SOZIEHOOP
& LAMBERTS

OWL PRESS

Vlaanderen
Vlaamse Gemeenschap

Voorwoord	9
Leeswijzer	13
Inleiding: Familie en Familieplatform	17

Hoofdstuk 1 KOPP en KOAP: wat je erover moet weten

1.1 Wat is KOPP/KOAP?	27
Gewone kinderen die opgroeien in bijzondere omstandigheden	27
Aantal KOPP-kinderen	29
1.2 De impact van een ouder met een kwetsbaarheid	30
Uitdagingen en kwaliteiten van KOPP-kinderen	33
KOPP doorheen de levensloop	42
Risico op een eigen psychische of afhankelijkheidsproblematiek	44
1.3 Beïnvloedende factoren	45
Beïnvloedende factoren bij de kinderen	46
Beïnvloedende factoren bij de ouders	47
Beïnvloedende factoren in het gezin	48
Beïnvloedende factoren vanuit de omgeving	49
Conditie risico- en beschermende factoren	50
1.4 Het belang van preventie en verkracht	51
Preventieve interventies	52
Verkracht	56

Voor hulpverleners die aan de slag willen gaan met het KOPP-ethema is het essentieel om goed te begrijpen wat dat juist inhoudt. Naast definities en cijfers, schetsen we in dit hoofdstuk een beeld van de mogelijke gevolgen voor deze kinderen. We nemen ook de risico- en beschermende factoren onder de loep en staan stil bij het belang van preventie en verkrachtondersteuning.

1.1 Wat is KOPP/KOAP?

Gewone kinderen die opgroeien in bijzondere omstandigheden

KOPP-kinderen zijn kinderen van Ouders met Psychische Problemen. KOAP staat voor kinderen van Ouders met Afhankelijkheidsproblemen³.

Opgroeien bij ouders met psychische en/of afhankelijkheidsproblemen heeft een impact op het dagelijks leven van kinderen. Het kan een uitdaging vormen om evenwichtig op te groeien, al heeft het zeker niet te betekenen dat het kind zelf een problematisch ontwikkelt. KOPP of KOAP is geen diagnose, maar beschrijft de situatie waarin de kinderen zich bevinden. Het gaat met andere woorden om *gewone kinderen* die opgroeien in *bijzondere omstandigheden*. Of opgroeiende, want ook in hun volwassen leven blijven KOPP-kinderen kind van een ouder met een bepaalde kwetsbaarheid en kan dat in meer of mindere mate een rol spelen in hun leven. En hoewel KOPE geen diagnose is, en deze kinderen dus niet noodzakelijk zogenkinderen zijn, betekent dat niet dat er geen zorg en ondersteuning nodig is voor hen.

De vraag stelt zich wie deze KOPP-kinderen precies zijn. In (internationaal) onderzoek ligt de nadruk vooral op kinderen van wie een ouder behandeld wordt of werd in een voorziening binnen de geestelijke gezondheidszorg, en/of

³ Dit zijn de leersamenstellingen die in Vlaanderen gebruikt worden. In Nederland spreekt men in plaats van 'KOAP' over 'EOP' (Kinderen van Ouders met een Verslaving). In Engeland spreekt men van 'COPMI' (Children of Parents with a Mental Illness).

waar er bij de ouder een aandoening vastgesteld werd volgens de DSM⁴-classificatie. Zoals al blijkt uit het bovenstaande leggen we vanuit Familieplatform minder het accent op de behandeling of diagnose van de ouder en meer op de bijzondere omstandigheden waarin KOPP-kinderen opgroeien.

We spreken van KOPP wanneer de psychische en/of afhankelijkheidsproblemen van de ouder(s) een impact hebben op hun dagelijks leven en functioneren, in die mate dat er ook sprake is van een impact op het leven van de kinderen en de familie als geheel. Om van KOPP te spreken, is een diagnose bij de ouder dus geen voorwaarde. Er zijn immers heel wat mensen met psychische of afhankelijkheidsproblemen die zich er niet van bewust zijn of het zelfs ontkennen. Vaak is er dan (nog) geen sprake van diagnose of behandeling, maar is de impact op het gezin en op de kinderen in het bijzonder wel voelbaar. Ook voor hen zijn aandacht en zorg dus noodnoodig.

In Vlaanderen werd in 2002 KOPP-Vlaanderen opgericht, een samenwerkingsverband tussen professionals uit de geestelijke gezondheidszorg met als belangrijkste doelen het verhogen en uitwisselen van kennis en ervaringen rond KOPP, sensibiliseren over KOPP, ontwikkelen van methodieken ter ondersteuning van KOPP en beleidsbeïnvloeding. Deze doeltellingen werden later meegenomen in de opdracht van Familieplatform. Vanuit Familieplatform mochten we dus verder bouwen op de reeds aanwezige kennis en blijven we KOPP en de bijzondere omstandigheden waarin deze gewone kinderen opgroeien onder de aandacht brengen. We zetten onder meer in op het verhogen van de kennis rond dit thema, bijvoorbeeld via het boek dat nu voor je ligt.

⁴ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders.

Met Kriebel op reis koffer

Met Kriebel op reis: de koffer

- ✓ Een koffer vol nuttig materiaal en methodieken
- ✓ Logisch geordend per thema
- ✓ Getest in de praktijk
- ✓ Heel concreet omschreven

= Laagdrempelig *

* ook voor wie nog geen ervaring heeft in het werken met kinderen en/of ouders!

Neem kinderen mee op pad

Ons doel?

- ✓ Jullie kriebelen om met de methodieken aan de slag te gaan.
- ✓ Jullie samen met het kind op reis laten gaan langs alle thema's!

Project onder de aandacht: **Onderschrijven jullie mee de Familievertrouwenspersoon?**

Familievertrouwenspersoon

= (gratis) aanspreekpunt voor familie van personen die in begeleiding zijn binnen de Vlaamse GGZ

Heeft familie het gevoel niet gehoord te worden? Of zijn er moeilijkheden? Dan kunnen ze terecht bij de familievertrouwenspersoon voor een **luisterend oor**, **informatie**, **advies** en **bemiddeling**.

Onderteken als organisatie het charter en vergroot de familievriendelijkheid van jullie organisatie

Meer info: www.familieplatform.be/familievertrouwenspersoon

What's in a name?

Familiereflex

KOPP working

Kindreflex

Take home message

- Impact op KOPP/KOAP kinderen is heel groot
- Veerkracht ondersteunen!
- Elke babbel of high five maakt een verschil
- Samen met de ouder; niet in de plaats van

Vragen?

Heb je vragen?

www.familieplatform.be
info@familieplatform.be

